Pressemappe

61. årsudstilling Seebüll 2017

EMIL NOLDE 150 ÅR – MESTERVÆRKER

Indhold:

Pressemeddelelse
Nærmere omkring årsudstillingen 2017
Emil Nolde møder Henry Moore
Udstillingens rækkefølge
Data og fakta
Biografisk oversigt
Information til besøgende
Udstillingens kuratorer
Pressefotos

Nolde Stiftung Seebüll
Seebüll 31, 25927 Neukirchen
1. Marts til 30. November 2017, åbent hver dag 10–18 Uhr
Telefon +49 (0)4664-983930, Telefax +49 (0)4664-9839329
www.nolde-stiftung.de, info@nolde-stiftung.de

PRESSEMEDDELSE I ANLEDNING AF ÅBNINGEN AF DEN 61. ÅRSUDSTILLING I NOLDE STIFTELSEN SEEBÜLL:

EMIL NOLDE 150 ÅR – MESTERVÆRKER

1. MARTS TIL 30. NOVEMBER 2017

"Stor valmue (rød, rød, rød)",
Maleri 1942,
© Nolde Stiftung Seebüll

Den 1. marts åbner Nolde Stiftung Seebüll den nye saison 2017 med sin 61. årsudstilling 150 ÅR EMIL NOLDE – MESTERVÆRKER i malerens tidligere beboelses- og atelierhus.
I forhold til tidligere år fremvises mesterværkerne i nyt udvalg og ændret sammensætning Ud fra den enestående samling fremviser Nolde Stiftelsen hvert år over 130 værker på husbakken Seebüll: imponerende oliemalerier i billedsalen, i de ombyggede rum af boligkompleksen på overetagen såvel blide som farveprægtige akvareller medens de religiøse billeder er forbeholdt atelieret.

I anledning af Emil Noldes 150 års fødselsdag den 7. august 2017 præsenterer vi „mesterværker". Mange er velkendte klassikere, mesterværker i Noldes rige bo, som i de sidste år har udgjort en uafkaldelig part med hensyn til vigtige eksterne udstillinger. De alle åbenbarer rigdommen og skønheden i Noldes Œuvre.

Mesterværkerne i jubilæumsåret omfatter værker fra kunstnerens begyndelse til de sene værker. Tidlige havebilleder med en overdådig blomsterpragt, det pulserende selskabsliv i storbyen Berlin, meget særprægede interpretationer omkring det bibelske, storslåede landskabsmalerier og sene, nærmest romantiske blomsterbilleder viser den expressionistiske maler til enhver tid som den souveræne, som farvernes mester. Velkendte klassikere byder på stimulerende genopdagelser tillige med aldrig før viste værker.
Emil Noldes tæt fortrolige og stiftelsen første direktør i Seebüll, Joachim von Lepel, opsummerer det fascinerende i Noldes Œuvre: værkets båndbredde er så enorm stor, såvel i temaudvalget som i måden at male på, at man altid kan opdage noget nyt deri. Det blev skabt ud fra en ubrugt substans, ikke med succes som målet, og det vil derfor ofte udfordre betragteren. Ethvert kunstværk er ikke til blot for glæden og selvfordybelsen, det lever gennem styrken af det oplevede. Det er skabelser af stærk intensitet, som hver især har et incitament. Vi vil ikke til enhver tid kunne optage det. Den sidste hemmelighed vil vi nok aldrig få at vide, des mindre ville vi kunne forklare den. „ Det gælder den dag i dag" lyder det fra Dr. Christian Ring, direktør for Nolde Stiftung Seebüll: "Hvis vi som aktivt skuende kan ane denne sidste hemmelighed i Noldes kunst, så står vi foran et mesterværk."

INFORMATION ANG. ÅRSUDSTILLINGEN I SEEBÜLL 2017

Nyerhvervelse

Provst Vilstrup og fru N., 1902
Oliemaleri på lærred
84 × 65 cm

I December 2016 kom samlingen i Nolde Stiftung atter ud for en bemærkelsesærdig berigelse: „Provst Vilstrup og fru N." fra 1902 er det første oliemaleri, på hvilket Nolde maler sin trolovede hustru Ada. På billedet ser man hende sammen med sin farbror, provst Henrik Stompe Vilstrup.

Under et ophold i København i efteråret 1900 møder Nolde skuespilleren Ada Vilstrup. Han bliver hurtig forelsket i den tolv år yngre pige fra Danmark "med den rene skønhed, det lyse sind og de åbne, runde øjne". Da Ada gengælder hans følelser, kan han næppe tro det." Vi vidste i lang tid ikke, hvor meget vi holdt af hinanden. Jeg kunne ikke begribe det eller tro, at hun kunne lide mig, jeg, det verdensfjerne, mærkelige menneske, den forsømte maler, som var helt det modsatte af en kavaler og kunstner, som kvinder ellers holder af. At det så skulle være den mest yndige pige, som jeg inderst inde tilbedte til det højeste, det kunne jeg kun forestille mig i forvirrede drømme. […] at jeg kunne sige til mig selv, hun elsker mig – jeg troede ikke længere på, at leve i den virkelige verden." Efter forlovelsen i efteråret 1901 fulgte vielsen i Frederiksberg den 25. februar 1902. Derefter rejste de rundt til familien, blandt andet også til Vestjylland til præstegården i Borris, hvor den gamle, ærbare Provst Vilstrup boede. "Min Ada, den yngste af tolv søskendebørn stammer fra et gammelt præsteslægt, som kan føres tilbage til den slesvigske landsbye Vilstrup. ...Også vi nød den ejendommelige skønhed og det sunde liv på landet, som det nu er på en præstegård, forbundet med værdier fra storbyen: kultur, musik, kunst og viden."

Under dette besøg blev dobbeltportrættet til. Den grånede Provst Vilstrup fremstilles i mørk habit med hvid skjorte som halvfigur. På højre side sidder den 23årige Ada og trykker sig kærligt ind mod hans højre skulder. De holder hinanden i højre hånd i inderlig fortolighed. Stedet er ubestemt, baggrunden er holdt i jordagtig grøn tone, begge deres hoveder fremhæves dog gennem et indfaldende skær.
Påfaldende er Adas kjole og frakke, som er malet skitseagtig og tilbageholdende i blå-og turkis farvetone, men som bærer lyset frem i billedet. Denne opløsning af formen gennem og i farven er et af impressionismens resultater, som Nolde her for første gang omsætter. Det betyder for ham en vigtig udvikling i henhold til sin kunst.

Noldes gravsted

"Vi har bygget et lille beskyttelsesrum, hvor der står en del af mine billeder, beskyttet så godt vi kunne mod bombeangreb.
Det er også vores ønske, at vi der kan finde roen til den sidste lange søvn, når vi er døde", skriver Emil Nolde i juli 1944. Efter kunstnerens eget ønske blev han og hans kone Ada begravet der. Noldes mosaik "Madonna" blev af bevaringsmæssige grunde erstattet af en kopi. Med inspiration fra Noldes værker skabte kunstneren Rupprecht Matthies fra Hamburg i 2017 en ny port til gravstedet, som blev finansieret af foreningen "Freunde der Nolde Stiftung Seebüll e.V."

Ny belysning for Emil Nolde

Efter en vellykket ny belysning af kabinetterene i forrige år, er det nu billedsalen, som nyder godt af nyt lys. For første gang siden åbningen af Nolde Stiftung Seebüll kan værkerne i billedsalen ses og nydes uafhængig af hvilken tid det er på dagen, da belysningen virker naturligt og er optimal placeret. Ved hjælp af Erco lamper har belysningssituationen i Noldes hus undergået en optimering og svarer til det mest moderne med henhold til LED standard. Strålkraften i billedsalen og i kabinetterne vil blive til en nydelse for alle kunstens venner!

Med Baldur gennem museet

Det er for os et meget stort ønske at begejstre børn for at gå på Nolde museet. Mødet med kunst skal ikke være kedeligt eller anstrengende, vi siger: et besøg hos hos skal være sjovt. Dette var allerede 2015 vores motto, da vi udgav Seebüller Schnitzeljagd, som er en slags sporleg, hvor børn kan gå på opdagelse. Her i år har vi Baldur ikke kun i sporlegen som lille maskott, men også direkte i rummene af museet. I hvert kabinet henvender Baldur sig til de små besøgende på direkte, børnevenlig vis. Den fortæller meget interessant om stedet, animerer til nøje at betragte værkerne og giver spændende opgaver, som skal løses - vi har endda en foto-konkurrence, som man kan deltage i. Lad dig inspirere af Baldur!

Emil Nolde møder Henry Moore
04.2017 – 30.11.2017

Henry Moore, „Working Model for Draped Reclining Figure", 1976–79, Bronze, The Henry Moore Foundation

For første gang i Seebülls historie bliver dørene åbnet for en anden kunstner: Henry Moore. Fire fremragende skulpturer af den verdensberømte billedhugger fra det 20. århundrede præsenteres i haven Seebüll. Ideen om landskab, natur og menneskelig figur åbenbarer overraskende fælles punkter mellem Henry Moore og Emil Nolde. En tilsvarende katalog omhandler de nyeste resultater fra undersøgelsen.
Henry Moores jævne former harmonerer fortræffeligt med marsklandskabet og får et spændende sammenspil i Noldes pragfulde have. Den store harmoni mellem figur og landskab åbenbarer den elemantære forbindelse mellem mennesket og naturen, som for begge kunstnere jo er et hovedanliggende.

På samme tid viser kunstmusset i Tønder -tillige med en Nolde udstilling- et bredt udvalg af den verdensberømte engelske billedhugger *"Henry Moore - grænser til Norden"*.

I anledning af den separate Henry Moore udstilling i Seebüll vil der finde et særskilt pressemøde sted, til hvilket I alle er hjertelig velkommen.
Invitationerne tilsendes.

Udstillingens rækkefølge

Kabinet 1 – Umalede billeder
"Disse små billeder har en særpræget virkning"

Ungt par, Akvarel
© Nolde Stiftung Seebüll

Emil Nolde kaldte dem "umalede billeder", de 1.300 blade med akvareller i lille format som han arbejdede på allerede før 1927. Men de fleste af dem blev skabt i tiden under maleforbuddet, som han blev underkastet i 1941 samtidig med udelukkelsen fra Rigskunstkammeret. Nolde så sig selv som en kernetysk kunstner, sympatiserede med nationalsocialisterne og kunne ikke sætte sig ind i baggrunden for deres afvisning. Maleforbuddet gjorde det vanskeligt for ham at skaffe materialer, og han måtte klippe det forhåndenværende papir over eller anvende bagsiden af kasserede akvareller.
I de fleste tilfælde er "de umalede billeder" udkast til figurbilleder. Nolde benytter sig af forskellige muligheder: det bevidste og det tilfældige, det forstandsmæssige og det følelsesbetonede. Oprindeligt anvendte han de små blade som forlæg til malerier. Men i kraft af deres mangfoldighed og virtuositet udgør akvarellerne en selvstændig og unik værkgruppe inden for kunstnerens œuvre; de kræver ingen pendant i olie for at gøre indtryk.

Kabinet 2 – Landskab + hav
"Mit vidunderland fra hav til hav"

Überschwemmung, Akvarel,
© Nolde Stiftung Seebüll

Nolde er født og opvokset i det dansk-tyske grænseland, dette "verdensfjerne hjørne af landet" omslynget af Vesterhavet og Østersøen. Det nordiske landskab og havet har præget ham dybt og kan genfindes på utallige måder i hans værk.
I sine akvareller griber han tilbage til vådt i vådt-teknikken, hvor vandet, det uberegnelige medium, giver tilfældighederne stort spillerum. Alt står således åbent, når han begynder: Vil bladet forme sig til et landskab, et hav eller måske et fabelvæsen? Først i sidste øjeblik beslutter Nolde ved at anbringe små detaljer som fx et bondehus eller et skib, hvilken fremstilling der skal dominere bladet. De flydende grænser, den ubrydelige samhørighed mellem hav og landskab, er karakteristisk for det dansk-tyske grænseområde. Nolde formår at overføre denne sammensmeltning til sin kunst på en virtuos måde.

Kabinet 2 Langvæggen - Kaktus
"... en hel favnfuld af de skønneste blomstrende orkideer"

Kaktus og gule blomster [Opuntia],
Akvarel 1946, © Nolde Stiftung Seebüll

Værkerne med de intenst lysende blomstermotiver udgør en meget omfattende og betydningsfuld gruppe i Emil Noldes œuvre. Et beslægtet emneområde med kaktus og orkideer har hidtil været næsten ukendt. Nolde fandt en væsentlig inspiration til disse billeder i årene 1913-14, hvor han og hans kone Ada var på rejse i Stillehavet. Nolde opgav ikke de eksotiske planter, da han igen var tilbage i Tyskland, og han besøgte "de blomstrende orkideer i den botaniske have" i Berlin.
Noldes kunstneriske optagethed af såvel eksotiske og tropiske planter som kaktus, der var moderne i begyndelsen af 1900-tallet, førte også til, at der kom kaktusplanter i Noldes boliger i Seebüll og Berlin. Mellem dagligstuen og spisestuen i Seebüll ligger en blomsterniche, hvor Ada dyrkede stueplanter, heriblandt også forskellige kaktus. De tilførte Gotteskoogs amfibiske landskab et anstrøg af noget eksotisk og inspirerede til Noldes kunst.

Kabinet 3 - Blomster
"Blomsternes farver tiltrak mig uimodståeligt ... "

Modne hyben, Akvarel
© Nolde Stiftung Seebüll

I løbet af arbejdet med blomstermotiverne fandt Emil Nolde frem til sin egen stil med de fortættede farver som det vigtigste udtryksmiddel. Haven er en uundværlig kilde til inspiration for kunstneren. Akvarellens kontrollerede tilfældigheder med de rene farver, uregelmæssighederne og de flydende overgange, pletter og forløb stemmer overens med plantemotivernes karakteristiske træk. Oversat til billeder svarer de til blomsternes og bladenes væsen og fremtoning.
Det var ikke kun blomsternes skønhed, der fascinerede Nolde, deres følelsesmæssige virkning betog ham i lige så høj grad, og han tillagde dem endda menneskelige træk: "Jeg elskede blomsterne i deres livscyklus: de spirer frem, blomstrer, stråler, gløder, bringer glæde, begynder at hænge, visner og ender på affaldsbunken."

Kabinet 4 Gennemgang – Okser
"Jeg så mig lidt omkring og gik så straks i gang med at male"

Unge okser, Tuschpensel,
Rudbøl 1909, © Nolde Stiftung Seebüll

Tegninger var helt fra begyndelsen en medvirkende del af Noldes kunstneriske udvikling. Det første højdepunkt opnår han i tuschpenseltegningerne i stort format fra Rudbøl i 1909: "Jeg så mig lidt omkring og gik så straks i gang med at male. [...] At give naturen en anden betydning og tilføje sin egen sjæl og ånd gør arbejdet til et kunstværk."
I Rudbøl nær Seebüll oplevede han med alle sanser det enkle bondeliv på landet og gjorde det umiddelbart synligt i tuschpenseltegningerne. Det store antal værker vidner om et intenst, næsten serielt arbejde med motiverne. Han tegnede på store blade med bred pensel og en meget varieret brug af linjen. I bladene smelter linjens spænding og penselskriftens struktur sammen i tætte sort-hvide kompositioner. Hvert eneste blad er en opdagelse og formår bestandig at fascinere igen og igen.

Kabinet 5 Vest - Hoveder
"Menneskene er mine billeder"

Kvindeportræt Jolanthe Nolde,
Akvarel, ca. 1950, © Nolde Stiftung Seebüll

Portrætgenren indtager en stor plads I Emil Noldes omfangsrige værk: "Menneskene er mine billeder". [...] og klangen i jeres stemme, jeres karakters væsen i al forskellighed, I er malerens farver." Modellerne til Noldes få navngivne portrætter stammer fra hans nære verden, kredsen af venner og bekendte. De portrætterede er blandt hans mæcener og samlere. Igen og igen maler han portrætter af sin første kone Ada og sin anden kone Jolanthe.

Nolde er ikke portrætmaler i snæver forstand. Det var hans interesse for et maleri skabt af fantasien og dertil hans interesse for de afbildede personers karakteregenskaber, der førte ham frem til et frit figurbillede. Den rene afbildning var ikke vigtig for Nolde, han er tro mod sin frihed i udformningen og genskaber ansigterne og menneskene i et åbent, farveintenst formsprog.

Kabinet 6 Øst - Dans
"Dansen ... havde altid bragt mig glæde"

Danserinde, Akvarel
© Nolde Stiftung Seebüll

For Emil Nolde var dansen en kilde til inspiration og udtryk for hans egen livsglæde. "Dansen som udtryk for kunst eller som ren bevægelse og liv havde altid bragt mig glæde [...]." Med denne begejstring er Nolde helt i overensstemmelse med sin tid. Dansen er et centralt tema i billedkunsten i slutningen af 1800-tallet og den gryende modernisme, og det samme gjorde sig gældende inden for musik og litteratur.
I sin søgen efter egnede motiver vandrede Nolde rundt i Berlins natteliv sammen med sin kone Ada . Det var ikke kun scenerne fra Berlin, der blev en del af Noldes værk. Spændvidden i Noldes dansebilleder rækker vidt, fra fantastisk-groteske danse over landsbydans, selskabsdans, karakterdans og dansende børn til eksotiske og kultiske danse. "Dansen var i mellemtiden, som før i tiden maskerne, blevet et lille kapitel i min kunst. Solodansen hævet op til kunst, og i mindre grad dansen med flere dansende."

Underetage – Atelier
"IKKE AT HAVE GUD FORAN MIG ...., MEN GUD I MIG, VARM OG HELLIG SOM KRISTI KÆRLIGHED."

"Gravlæggelse", Maleri 1915,
© Nolde Stiftung Seebüll

De religiøse billeder hører til de mest betydningsfulde og samtidig til de mest omdiskuterede af Emil Noldes værker. Efter hans eget skøn blev de første malerier i denne serie malet i 1909, og i 1911/12 skabte han sit hovedværk med det nidelte "Kristi liv". Alene midtertavlen, "Korsfæstelsen", er det største maleri i Noldes samlede œvre. For at kunne udstille dette afgørende værk i Noldes tidligere "værksted", blev gulvet sænket cirka en meter, og de nordvendte vinduer muret til.
I sine "bibelske og legendebilleder", som Nolde kaldte denne serie værker, betragtede han sig ikke som bundet af den nøjagtige gengivelse af en bibelsk begivenhed eller et kirkeligt dogme. Han skildrede med fuldkommen kunstnerisk frihed en personlig, fantastisk oplevelse, som var gemt dybt i hans indre, og som han følte som "glødende i sit indre ".

Data og fakta om årsudstillingen 2017

Udstillede emner i alt	129

MALERIER	**50**
Billedsal incl. trappeopgang	32
Tidl. værksted	14
Stuer	4
AKVARELLER OG TEGNINGER	**74**
Trappeopgang	1
„Umalede billeder"	14
Landskab og Hav	11
Kaktus	5
Blomster	22
Rudbøl	4
Portrætter	7
Dans	10
GRAFIK	**2**
Litografier	2
ART ERHVERVSEJENDOMME	**3**

Udstillet for første gang

3 malerier
19 akvareller
1 litografier

EMIL NOLDE. BIOGRAPHISCHE ÜBERSICHT

1867–1884
Den 7. august 1867 bliver Emil Nolde, der egentlig hed Emil Hansen, født i landsbyen Nolde tæt ved Tønder i det dansk-tyske grænseland. Han er landmand Niels Hansen og hans kone Hanna Christines fjerde søn.

1884–1888
Som 17-årig kommer Emil Hansen i lære som billedskærer og tegner på Heinrich Sauermanns møbelfabrik og billedskærerskole i Flensborg.

1888–1891
Under sine vandreår arbejder Emil Hansen som træskærer på møbelfabrikker i München og Karlsruhe, hvor han følger kurser på kunsthåndværkerskolen og i al hemmelighed melder sig til kursus i tegning efter nøgenmodel. I 1890 får han en stilling på en møbelfabrik i Berlin, og der arbejder han indtil sin fars død.

1892–1897
Hansen bliver faglærer i ornamental tegning og modellering på industri- og håndværksmuseet i St. Gallen. Han maler sine første landskabsakvareller og tegninger. I 1894 begynder han at male en række groteske fremstillinger af bjergtoppe i form af eventyrskikkelser, som han lader trykke i store oplag som „bjergpostkort". Takket være den økonomiske succes bliver det muligt for ham at opgive sin stilling og blive fri kunstmaler.

1898–1900
Han får afslag på en plads under Franz Stuck på akademiet i München. Han går på Friedrich Fehrs malerskole, og derefter skifter han til Hölzel-Schule i Dachau. I 1899 rejser han til Paris, går på Akademie Julian og gør sine egne studier på Louvre.

1901–1902
Sommeren tilbringer Hansen i fiskerlandsbyen Lild Strand ved Jyllands vestkyst. Der laver han en række fantastiske tegninger med strandløbere, søvngængere og sælsomme naturvæsener. Han har en livlig brevveksling med den unge danske skuespillerinde Ada Vilstrup, som han gifter sig med i februar 1902. I forbindelse med brylluppet ændrer han sit navn fra Hansen til Nolde efter sit fødested. Ægteparret bor først i Berlin og i sommerugerne i Jylland. Om efteråret flytter de til Flensborg.

1903–1905
Sommermånederne tilbringer Ada og Emil Nolde på Als. Om vinteren bor de i Berlin. Deres økonomiske situation er dårlig. I bræddeatelieret ved stranden på Als maler Nolde blandt andet det berømte maleri „Forår i stuen". Da Ada får det dårligt helbredsmæssigt, sørger venner for, at parret kan få et 6-måneders ophold i Italien i 1904-05. I efteråret 1905 skaber Nolde en serie raderinger, „Fantasier".

1906–1909
Indtil slutningen af 1907 er Nolde medlem af kunstnergruppen „Brücke" og møder Edvard Munch i Berlin. I 1908 besøger han sin ven Hans Fehr i Cospeda ved Jena, hvor han får øjnene op for akvarelmaleriets teknik. Han bliver medlem af Berlinersecessionen. I 1909 maler han i fiskerlandsbyen Rudbøl nær Vesterhavet de første religiøse billeder: „Nadveren", „Pinse" og „Bespottelsen".

1910–1912
Større udstillinger afholdes i Hamborg, Essen, Jena og Hagen. Nolde maler billeder fra havnen i Hamborg, og han besøger James Ensor i Ostende. Efter en uoverensstemmelse med præsidenten for Berlinersecessionen, Max Liebermann, bliver Nolde ekskluderet fra gruppen og melder sig ind i „Neue Secession". Billeder af nattelivet i Berlin, teatertegninger og studier på Völkerkunde-Museum. I 1911-12 maler Nolde sit hovedværk: det nidelte værk „Kristi liv".

1913–1914
Ægteparret Nolde rejser som medlem af den tyske Ny Guinea-ekspedition, „Medizinisch-

demographischen Deutsch-Neuguinea-Expedition" via Moskva, gennem Sibirien, Korea, Japan og Kina til Sydhavet.

1915–1925

I året 1915 maler han på Als 88 malerier, deriblandt billeder efter skitser fra Sydhavet og religiøse motiver som (fx) „Gravlæggelse". I 1916 flytter parret til Utenwarf ved Vestkysten. På Hallig Hooge maler han i 1919 en serie fantastiske akvareller. Samme år bliver Nolde medlem af „Arbeitsrat für Kunst" i Berlin. I 1920 kommer Nordslesvig og dermed Utenwarf til at tilhøre Danmark, og Nolde bliver dansk statsborger. Rejser i 1921 til Paris, England, Spanien og Zürich. Monografien af Max Sauerlandt udkommer. 1924 drager Nolde til Venedig, Rapallo, Arezzo og Wien.

1926–1932

Nolde forlader Utenwarf og begynder opførelsen af beboelseshuset Seebüll efter sine egne tegninger. Som det første opføres atelieret (1927). Senere får Nolde sat en overetage på det såkaldte „værksted": billedsalen (1937). I anledning af kunstnerens 60-års-fødselsdag afholdes en „Jubilæumsudstilling" i Dresden, som senere flytter til Hamborg, Kiel, Essen og Wiesbaden. Christian-Albrechts-Universität i Kiel udnævner Nolde til æresdoktor. Samtidig udkommer det andet bind af Schieflers grafikkatalog. Bygning af et hus i Berlin-Dahlem efter tegninger af Mies van der Rohe bliver af økonomiske grunde ikke til noget.
Om sommeren 1930 besøger Nolde øen Sild, hvor han bliver venner med det jødiske ægtepar Turgel. I 1931 bliver Nolde medlem af „Preußische Akademie der Künste". Første bind af selvbiografien „Mit liv" udkommer.

1933–1945

Efter nazisternes magtovertagelse i 1933 håber Nolde, at tilhængere af hans kunst i den nye regering vil gøre deres indflydelse gældende. Nolde deltager som Heinrich Himmlers æresgæst i en ceremoni i anledning af ti-års-dagen for Hitlers kupforsøg i München. I august 1934 bekræfter Nolde ved sin medunderskrift på „Aufruf der Kulturschaffenden" („Opråb til kunstnerne") sin støtte til Hitlers rolle som fører. I den følgende måned bliver han som dansk statsborger medlem af „Nationalsozialistische Arbeitsgemeinschaft Nordschleswig" (NSAN, Nationalsocialistiske Arbejdsgruppe Nordslesvig), en organisation blandt det tyske mindretal i det danske grænseområde, som året efter bliver integreret i det nyoprettede „Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei Nordschleswig" (NSDAPN, Nationalsocialistiske Tyske Arbejderparti i Nordslesvig). I november 1934 udkommer andet bind af selvbiografien „En kunstners kampår". I bogen betegner Nolde sig som modstander af en påstået „jødisk" dominans inden for den tyske kunstverden, hvor han som enspænder altid følte sig udsat.
I 1937 bliver 1052 af Noldes værker, der befinder sig på tyske museer, beslaglagt. I den kunstforagtende udstilling „Entartete Kunst" („Degenereret kunst") er Nolde den af alle kunstnere, der er stærkest repræsenteret. Hans billeder bliver hængt ud som såkaldt „forfaldskunst". Den for Nolde nærliggende tilbagetræden fra „Preußische Akademie der Künste" afviser han med henvisning til sit partimedlemskab. I 1938 skriver kunstneren flere breve til bl.a. Goebbels, hvori han prøver at indynde sig for at opnå en tilbagelevering af de billeder i hans egen besiddelse, der er blevet beslaglagt. Det lykkes, og værkerne bliver derefter leveret tilbage i december. Oven i købet er ingen af hans værker længere med på udstillingen „Entartete Kunst", da den vises andre steder. Efter en forordning fra rigskunstkammerpræsident Ziegler rettet mod den såkaldte „forfaldskunst" frygter Nolde yderligere beslaglæggelser og deponerer fra april 1941 en række værker hos bekendte. I juni måned må Nolde forelægge et udvalg bestående af 4 malerier og 18 akvareller for Rigskammerets „Komité til bedømmelse af kunstfrembringelser af dårlig kvalitet". I august 1941 bliver Nolde udelukket af „Rigskunstkammeret" og får forbud mod at beskæftige sig med et hvilket som helst område inden for den bildende kunst; det gælder både erhvervsmæssigt og som bibeskæftigelse og ledsages af et forbud mod salg og udstillinger. Nolde mister sin adkomst til de i forvejen sparsomme malematerialer, og han er bekymret for, at denne eksklusion betyder et „maleforbud". Alligevel vender Nolde ikke nazisterne ryggen, men

håber stadig på en anerkendelse af sin kunst fra det nazistiske regime, som han sympatiserer med frem til 1945. Den 20. november 1941 meddeler Rigskunstkammeret Nolde, at de indleverede værker til kontrol fortsat vil være beslaglagt og minder ham om, at han har pligt til for fremtiden at forelægge sine værker for kammeret, inden han „overgiver dem til offentligheden". Ifølge Noldes juridiske rådgiver, Hans Fehr, betyder det, at „maleforbuddet" i den tidligere skrivelse er ophævet. Fra 1942 til 1944 maler han elleve blomstermalerier samt et figurbillede. Især maler Nolde dog talrige akvareller i lille format, som han kalder „umalede billeder" eller „billedskitser", da de er planlagt til senere at blive udført som oliemalerier.
I maj-midten af juni 1942 rejser Nolde til Wien. Et møde med rigsstatholder von Schirach, som han havde håbet på, bliver ikke til noget, men denne lover at gøre sin indflydelse gældende med hensyn til Noldes kunst. En ophævelse eller en lempelse af de foranstaltninger, der er foretaget mod Nolde, følger dog ikke. I februar 1944 henvender Nolde sig til Otto von Kursell, den nyudnævnte direktør for „Vereinigte Staatsschulen für frei und angewandte Kunst", og beder ham med henvisning til sit medlemskab af partiet om støtte til en ophævelse af maleforbuddet, men forgæves.
Den 15. februar 1944 bliver Noldes bolig i Berlin ødelagt af bomber; ca. 3.000 grafiske arbejder, akvareller og tegninger samt værker af Paul Klee, Wassily Kandinsky, Oskar Kokoschka, Lionel Feininger og Ernst Josephson går op i flammer.

1946–1955

På trods af sit partimedlemskab rehabiliteres Nolde i august 1946 af „Entnazifizierungsausschuss Kiel", „Kommissionen for afnazificering i Kiel" , der dermed fortolker nazisternes afvisning af Noldes kunst som begrundet i „afvisning af regimet". I konsekvens heraf følger den endelige testamentariske råderet over den fremtidige stiftelse. Den 2. november 1946 dør Ada Nolde. Den 22. februar 1948 gifter Nolde sig for anden gang med den 26-årige Jolanthe Erdmann, datter af komponisten og pianisten Eduard Erdmann. Frem til 1951 maler Nolde yderligere over 100 malerier, for det meste efter akvarellerne i lille format, og frem til 1955 maler han også utallige akvareller. Nolde modtager talrige udmærkelser og hædersbevisninger, blandt andet Stefan Lochner-medaljen fra byen Köln (1949), grafikprisen ved den XXVI. biennale i Venedig (1952) og den franske orden Pour le mérite (1952). Han er flere gange repræsenteret på biennalen i Venedig (1950, 1952, 1956) og på Documenta i Kassel i 1955.

1956

Emil Nolde dør den 13. april i Seebüll. Den testamentarisk bestemte „Stiftung Seebüll Ada und Emil Nolde" bliver den 12. juni 1956 anerkendt som retsgyldig stiftelse ved borgerlig ret. Som bestemt af Nolde i testamentet bliver hans mangeårige ven og fortrolige Joachim von Lepel direktør for stiftelsen. Stiftelsen har til opgave at forvalte den omfangsrige arv efter Emil Nolde i Seebüll i overensstemmelse med kunstnerens ønsker, at bevare hans værk for eftertiden og at formidle det over hele verden. Den første årsudstilling i Noldes hus åbner i 1957.

Information til besøgende

Udstilling	Emil nolde 150 år – mesterværker
Åbningstider	1. marts til 30. november 2017 Åbent hver dag (også helligdage): Kl. 10.00–18.00
Kontakt	Telefon: +49 (0)4664-98 39 30, e-mail: info@nolde-stiftung.de Internet: www.nolde-stiftung.de
Rundvisninger	Rundvisninger efter aftale Se også aktuelt & flere tilbud på hjemmesiden www.nolde-stiftung.de
Maleskole	Program marts til november Kursustilbud på www.nolde-stiftung.de "KinderZeit": I sommerferien (juli/august) hver lørdag kl. 14.00–16.00 Maleskole for børn og andre, som har lyst til at være med, pr. pers. € 5,00 Entrépriser Voksne € 8,00, grupper f. o. m. 5 personer, pr. pers. € 6,00; **Børn op til 12 år gratis adgang**; Skoleelever f. o. m. 13 år/lærlinge/studérende € 3,00; Svært handicappede gratis adgang, ledsagende person € 6,00; **Familiebillet (2 voksne, 3 børn) € 15,00**; Årskort til Seebüll (kan ikke overdrages) € 20,00; **NY: Årskort til Malerskolen (alle kurser, en pris); Voksne € 80,00; Børn € 40,00** **Siden 2016: Gratis Welcome rundvisninger for flygtninge og deres ledsagere/vejledere**
Kooperation	Kombinations-billet med Kunstmuseet i Tønder, Danmark € 14,00
Museumsbutik	Publikationer om Emil Noldes liv og værk, udstillingsskataloger, kunstplakater, Nolde-kalender 2017, kunstkort, bogmærker, produkter fra haven Seebüll , m. v. (åbent hver dag kl 10-18)

Udstillingens kuratorer

Direktør
Dr. Christian Ring
Født i 1976. Studerede efter flere års ansættelse i en bank kunsthistorie og filosofi ved universiteterne i Kassel og Bonn. Fra 2006 til 2008 videnskabelig medarbejder ved Hamburger Kunsthalle. I 2009 tysk doktorgrad med emnet „Gustav Pauli og Hamburger Kunsthalle". Fra 2008 til 2010 videnskabelig volontør ved Museum Giersch, Frankfurt a.M. og derefter videnskabelig medarbejder samme sted. Fra 2011 til 2013 konstitueret direktør for Nolde Stiftung Seebüll. Siden 21. september 2013 direktør for Stiftung Seebüll Ada und Emil Nolde.

Stedfortr. Direktør
Dr. Astrid Becker
Født i 1971. Studier i kunsthistorie, klassisk arkæologi og historie i Köln og Berlin. I 2006 tysk doktorgrad i Köln med emnet „Max Beckmann. Selv- og verdensbillede i temaerne café og dans". Fra 1999 til 2008 volontør og udstillingsassistent ved ALTANA Kulturstiftung, Bad Homburg. Fra 2009 til 2011 videnskabelig medarbejder ved Institut Mathildenhöhe, Darmstadt. Fra 2012 til 2014 videnskabelig medarbejder ved Kunsthalle Bremen. Udstillinger og publikationer om Gesamtkunstwerk Expressionismus, Friedensreich Hundertwasser, Walter Moroder, Gabriele Münter og Pablo Picasso. Siden 1. marts 2014 vicedirektør for Stiftung Seebüll Ada und Emil Nolde.

Kurator
Caroline Dieterich, M.A.
Født i 1985. 'Empirisk kulturvidenskab og nyere tysk literaturvidenskab' på universitetet i Tübingen. Fra 2013 til 2015 volontør ved Nolde Stiftung Seebüll. Siden 1. januar 2016 kurator og leder af pr-afdelingen ved Nolde Stiftung Seebüll.

Pressefotografier Årsudstillingen Seebüll 2017
(venligst bestil via e-mail hos dieterich@nolde-stiftung.de)

EMIL NOLDE 150 år – Mesterværker

1. Emil Nolde, „Provst Vilstrup og fru N.", Oliemaleri på lærred 1902, © Nolde Stiftung Seebüll

2. Emil Nolde „Stor valmue (rød, rød, rød)", Oliemaleri 1942, © Nolde Stiftung Seebüll

3. Emil Nolde, „Forår i stuen", Oliemaleri 1904, © Nolde Stiftung Seebüll

4. Emil Nolde, „Troldhøjs have", Oliemaleri 1907, © Nolde Stiftung Seebüll

5. Emil Nolde, „Selskab ", Oliemaleri 1911,
© Nolde Stiftung Seebüll

6. Emil Nolde, „Kertedanserinder ", Oliemaleri 1912,
© Nolde Stiftung Seebüll

7. Emil Nolde, „Selvportræt", Oliemaleri 1917,
© Nolde Stiftung Seebüll

8. Emil Nolde, „Stilleben (med stribet ged)", Oliemaleri 1920, © Nolde Stiftung Seebüll

9. Emil Nolde, „Lummer aften" Oliemaleri 1930, © Nolde Stiftung Seebüll

10. Emil Nolde, „Bonderoser og iris" Oliemaleri 1936,
© Nolde Stiftung Seebüll

11. Emil Nolde, „Høj sø. Urolige skyer" Oliemaleri 1948,
© Nolde Stiftung Seebüll

12. Emil Nolde, Stribet dyr, Blyant og farvekridt,
© Nolde Stiftung Seebüll

13. Emil Nolde, Ungt par, Akvarel,
© Nolde Stiftung Seebüll

14. Emil Nolde, Oversvømmelse, Akvarel,
© Nolde Stiftung Seebüll

15. Emil Nolde, Kaktus og gule blomster,
Akvarel 1946, © Nolde Stiftung Seebüll

16. Emil Nolde, Tre gule solsikker, Akvarel,
© Nolde Stiftung Seebüll

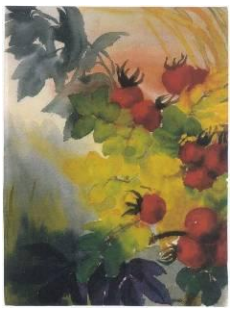

17. Emil Nolde, Modne hyben, Akvarel,
© Nolde Stiftung Seebüll

18. Emil Nolde, Unge okser, Rudbøl 1909
Tuschpensel, © Nolde Stiftung Seebüll

19. Emil Nolde, Kvindeportræt Jolanthe Nolde, ca. 1950
Akvarel, © Nolde Stiftung Seebüll

20. Emil Nolde, Danserinde, Akvarel
© Nolde Stiftung Seebüll